

JIZZAX VILOYATIDA TARQALGAN *BUNIAM* TURKUM TURLARINING PLANTATSIYASINI YARATISH

Doniyorova Shaxnoza Olimjon qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti magistri

Annotatsiya: Mazkur ishda *Bunium* (*Zira*) turkum turlarining o‘stirish texnologiyasi va agrotexnik tadbirlarning qo‘llanilishi to‘g‘risida fikr yuritilgan va zira o‘simligini ekib o‘stirishga doir tavsiyalar keltirilgan.

Tayanch so‘zlar: zira, nihol, yig‘im- terim, shudgor, chirindi, hosildorlik.

Zira yorug‘sevar, nisbatan qurg‘oqchilikka chidamli, unumsiz tuproqda ham o‘saveradigan o‘simlik. Urug‘ unish qobiliyati 30 %gacha bo‘ladi. Maysalari begona o‘tlar bilan bemalol raqobatlasha olmaydi. Urug‘dan barqaror va yuqori hosil olish uchun begona o‘tlardan xalos etilgan, yuqori ta‘minlangan lalmi yerlar yoki oz bo‘lsada (1000-1500 m³ ga hisobiga) sug‘oriladigan yerlar ajratilishi lozim.

Zira ekish uchun ajratilgan yer kech kuzda 25-30 sm chuqurlikda haydaladi. Shudgordan oldin gektariga 50 tonnadan go‘ng va 10 kg dan fosfor sepiladi. Gektar hisobiga 4-5 kg.dan urug‘ sarflanadi va urug‘ 1-2 sm chuqurlikka ekiladi. Bir tekis ekilishi uchun urug‘ qipiqqa, qum yoki chirindiga aralashtiriladi va qator oralari 70 sm dan qilib ekish uskunalarida ekiladi.

Urug‘ bahorda ekilganida 10-15 kunda unib chiqadi. Harorat pasayib ketishining ziraga salbiy ta‘siri kuzatilmagan. Hosildorlik gektar hisobiga 8- 10 sentnerni tashkil qiladi.

Zira yorug‘likni talab qiladi, u poyasi rivojlana boshlagan paytdan boshlab vegetatsiya oxirigacha juda ko‘p issiqlikka muhtoj. Urug‘lar 8C haroratda unib chiqa boshlaydi. Urug‘larni ekishdan so‘ng, ko‘chatlar 12-18 kun ichida paydo bo‘ladi. Nihol va rozet rivojlanishi davrida sovuqqa chidamli.

Zira ozuqa moddalariga boy, bo'shashgan tuproqni yaxshi ko'radi. Loy, qumli, shishgan va og'ir tuproq unga mos kelmaydi. Vegetatsiya davri 140 kungacha davom etadi.

Urug'larni ekishdan so'ng, unib chiqish paytida va vegetatsiya davrining birinchi haftalarida mo'l-ko'l sug'orishga muhtoj. Pishib yetish paytida, aksincha, quruq ob-havo talab qilinadi.

Zira boshqoli don ekinlari bilan bir vaqtda – erta bahorda, tuproq 10'S gacha qiziganda ekiladi. Qator oralig'i 45 sm, keng qator ekish. Yovvoyi o'tlardan tozalangan va namlik etarli bo'lgan maydonda vegetatsiya boshida qattiq ekish mumkin. Keng qatorli ekishda 6 kg/ga, uzluksiz ekishda esa 10 kg/ga urug' ekish me'yorlari hisoblanadi.

Urug'lar 2-3 sm chuqurlikka ekilgan - etarli miqdorda namlik, va agar quruq ob-havo kutilsa, u holda 3-4 sm. Ekishdan so'ng darhol tuproq siqiladi. Shootlar 15-20 kun ichida paydo bo'ladi.

Ularning ko'rinishini tezlashtirish va vegetatsiya davrini qisqartirish uchun urug'lar fermentlanadi. Ular sumka bilan 15 daqiqa davomida iliq suvga (45 ° C) botirilishi kerak, keyin suvga botirilishi kerak. xona harorati soat 5 da. Shishganidan keyin urug'lar 2-3 kun davomida 20-22 °C haroratda saqlanadi. Urug'lar chiqib boshlagandan so'ng (5% gacha), ular bo'shashmasdan quritiladi. Fermentatsiya ko'chatlarni tezlashtirishga yordam beradi 7-10 kun va bir necha kun - o'rtacha 130-150 kun davom etadigan vegetatsiya davri.

Ko'chatlar paydo bo'lgandan so'ng, qatorlar paydo bo'lganda, qator oraliqlarini tozalash va begona o'tlarni tozalash kerak. U faqat begona o'tlarni tozalash va qator oraliqlarini yumshatishni talab qiladi.

Zira notekis pishadi, markaziy soyabonlardagi mevalarning 55-60 foizi to'liq pishganidan keyin yig'im-terim boshlanadi. Bu vaqtda, birinchi va ikkinchi darajali soyabonlarda urug'lar qizarish bosqichida bo'ladi. Pishgach alohida tozalanadi. Birinchidan, u rulonlarga kesiladi. Bir necha kundan so'ng, rulonlardagi urug'lar namlik miqdori 12% gacha quriydi, shundan so'ng ular maydalanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Доривор ўсимликларни ўстириш ва етиштириш [Матн] : илмий нашр / «Агробанк» АТБ.-Тошкент: "ТАСВИР" нашриёт уйи, 2021.
2. Кудряшов С. Н. Эфирно – масличные растения и их культура в Средней Азии. – Ташкент: Изд. Комитета науки Уз ССР, 1937. – с. 334.
3. Холматов Ҳ.Х., Ҳабибов З.Ҳ. Ўзбекистоннинг шифобахш ўсимликлари - Тошкент, 1976. - 144 б.
4. Курмиков А.Г., Белолипов И.В. Дикорастущие лекарственные растения Узбекистана. – Ташкент: Extremum Press, 2012. – 278 с.
5. Холматов Х.Х., Ахмедов У.А. Фармакогнозия. – Тошкент: Ибн-Сино, 1995. – 525 б.